א.

מאמר ראשון, מה—מט

(מה) אמר הכורר:

הָעוֹז כָּל חַשְׁמַעַ סִפּוּרֵיכֶם עַל שֶׁהֲאֱלוֹהַּ דִּבֵּר עִם חֲמוֹתֵיכֶם וְכָתַב לָכֶם לְהוֹת וְכִדּוּמוֹ אֵין לְהַאֲשִׁימוֹ אִם יִרְאֲכֶם כְּמַמְשִׁמֵי הָאֱלוֹהַּ; אוּלָם גַּם אֶתְכֶם אֵין לְחַאֵשִׁים, שֶׁהֲרֵי אִי אֶפְשָׁר לָכֶם לְרָהוֹת עַדּוּתָם שֶׁל הַמַּעֲמָדִים הַגְּדוֹלִים, הַנִּשְׁבָּעִים, שֶׁאֵין לְחַשִּׁיל בָּהֶם סָפֵק, וְלָכֵן תִּתְבַּדְּקוּ קְהַשְׁלִיכֶם אַחֲרֵי מַכֶּם אֶת הַקֶּשֶׁת תַּהֲיוֹתֵי וְאֶת הָעֵינוּן הַשְּׁכֵלִי.

(מו) אמר המחבר:

הָלִילָה לִי מֵאֵל שֶׁנֶּאֱמִין בְּנִבְּעָא וּבְמָה שֶׁהַשֵּׂכֶל מַרְחִיקוֹ וְרוֹאֶהוּ כְּנִבְּעָא; וְאֶכֶן אַחֲרֵי הַרְאֹתוֹ בָּעֶשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, עַד בִּגְעָרוּתוֹ שֶׁל הַמַּמְרָה בָּאֱלוֹהַּ, בָּאוּ בְּשֶׁבְּרֵי הָאִשּׁוּר לָעָבֹר אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֶשּׁוּר לְשִׁוּתוֹ, אֲבָל גַּם הָאֲזָנָה מִלְּדָמוֹת דָּבָר לֵאלוֹהַּ בְּעֵשׂוֹתוֹ לוֹ עֶגֶל וּתְמוּנָה, זֹאת אוֹנֶרֶת; הַחֲרָחָה מִן הַהַשְׁמָה בְּכְלָלִי. וְאֵיךְ לֹא נִרְמֹס אֶת הָאֱלוֹהַּ מְצַל לַחֲשָׁמָה, אִם מְרוֹמְמִים אָנוּ מַעַל לָזֶה אֵין רָבִים מִבְּרִאוּתוֹ—קְטַן אֶת הַנֶּפֶשׁ הַקְּדֵבָרֶת, שֶׁהִיא הִיא הָאָדָם מִעֶצְמוֹ שֶׁהָרֵי מָה זֹאת הַדִּבֵּר גַּם קְדֵבָר אֲלֵיהוּ מֶשֶׁת, מִלְּמַדְנוּ לְהַשְׁכִּיל וּמַדְרִיךְ אוֹתָנוּ לֹא לְשוֹתוֹ. לֹא לְבַד, אֵין לֹא מוֹחוֹ,—כָּל אֵלֶּה אֵינָם כִּי אִם כְּלִים לְמֶשֶׁת, וְאִלּוּ מֹשֶׁה עַצְמוֹ זֹאת נֶפֶשׁ הַדִּבֵּרֶת, בְּעֶצֶלֶת הַדִּבֵּרֶת, שֶׁאֵינָהּ מִן וְאֵין הַמָּקוֹם נָבוֹל לָהּ; וְלֹא הָיָה מְקוֹם בְּהַקְּצָאָה בַּנּ, וְהִיא עַצְמָהּ לֹא הָיָה אֵין אִם הַקְּלָלוֹת בָּהּ בְּוֹרוֹת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּמוֹלָם, — נֶפֶשׁ וּ לֹא נִתְאָרָה כִּי אִם בְּתֹאֲרִים מְלָאֲכִים, רוּחָנִים, הַעַל אֶוֹת בָּהּ וְכָמוֹ עָלָיו לְהַרְחִיק אֶת הַהַנְּשָׁקָה מִבּוֹרֵא הָעוֹלָם אוֹתָם לֹא יִהְיֶה שְׁוֹרָתוֹ אֶת הַמַּקְבָּל דְּבָרֵי הַמְּעַמֵּד הַזּוּאת, אוּלָם

ב.

מאמר שני, כו

—אֶלָּא מִן הַדָּבָר מְעַמֵּל הַחֶמְדָּן בְּשֶׁבֶּד וּבְשֶׁבֶּד; אִם הָעַמֵּל מִלָּה נָאָה, וְהַאֲלוּל שֶׁבְּשָׁוֹן נִתְּקָן בְּלֵב, וְהַשְּׁלוּל שֶׁבְּאֲלוּל—בְּרוּחַ הַחַיִּים, מִמְּקוֹם מְלֵבוֹתָרוֹתָם וְהַמֵּת עַל יְדֵי הַמָּוֶת מַזֶּהוּ, כָּכָן יִהְיוּ גַּם כְּלֵי הָעַמֵּל יִשְׁאֵר הַמְּצוּמִים שֶׁל יְדֵי רוּחוֹת הַחַיִּים, הַזּוֹרְמִים אֲלֵיהֶם מִן הָעוֹרְקִים, מִן הַמְּעַבְּדִים וּהַמְּעַבְּדִים.—כְּלִלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל מָנֵי הַמַּעֲשֶׂה כֻּלּוֹ יִמָּקֵן וְיִכּוֹן לְמַפְּלֶגֶת הַהַנְהָגוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַמַּשְׁכֵּלָת, אֲשֶׁר הִיא עִמָּם נִבְדֶּל מֵחֹמֶר, הַעֲרוּב בְּמִדְרֵגַת לְעָמָם הַמַּלְאָכִים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְדֵי מְדֻדָּחוֹן עִם מִקְרָא לָא אִיתוֹרֵי". וְאָז הַשֵּׂכֶל הַנֶּפֶשׁ בְּמוּר, שֶׁכִּרְעַת רָאשׁוּת וְהַנְּגָנָה, לֹא שְׁכִרְעַת מְקוֹם, אִם כִּי הִיא אִיזֶה אוֹכְלַת בְּמוֹן הַהוּא שֶׁכֶל, כִּי נַעֲלָה הִיא מִזֶּה. וְהַנֶּפֶשׁ מִעֵבֶן מַלְאוּהִי הָל דִּיק עַל נֶפֶשׁ הַמְּקַבֶּלֶת אֶת הַשֵּׂכֶל, וְהַנֶּפֶשׁ חוֹאֶת אִיזֶה מִהְתַּעֲרֶת כִּי אִם צְרוּם מַיִם סָם מִקְצָת, וְרוּם זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא מִקּוֹר, גַּם יְתַקְשֵׁר מִהְתַּקְשֵׁר מַלְתָּכוּת בְּרוּאֶשׁ מִשְׁתִּילָה—וְהַנֶּפֶשׁל לְשִׁתִּילָה הַמְּשֻׁלָּבוּ הוּא מֵלֵב. הַלֵּב זָקוּק לְחֹמֶר אֶחָד—לְדָם, וְהַדָּם אֵינוֹ מִתְהַוֶּה כִּי אִם עַל יְדֵי כְּלֵי הָעַמֵּל,—הוּא אָרִיךְ אֶסוֹא לְמִקְבָּה וְלַבְּבוּר וְלַאֲוִרִים מִשְׁתַּמְּשִׁים אוֹתָם; וְכֵן אָרִיךְ הַלֵּב לְרֹאשׁ וְלַגְּרוֹן וְלָאוֹר וְלַשְּׁרִירִים הַשְּׁנִיָּה אֶת שְׁרִיר הַחָזֶה, הַמַּמְשִׁיג לְקַבְּלַת הַשְּׁתִיָּה, הַמַּעֲמִידָה אֶת כֹּנֶן הַלֵּב עַל תִּקְנוֹ בְּשְׁנוּת הַמְּרִיר הַמַּכָּם וְהָאֵד הַיּוֹצֵא. וְכֵן צָרִיךְ הַנּוּר, לְשֵׁם הַרְחָבַת מוֹתְרֵי הַשָּׁוֹן, לְכֵלִים שֶׁל מַחוֹת דּוּחִים וְלְכֵלִי הַקְּרָשָׁה,—וּמִכָּל אֵלֶּה הַמְּחֻבָּרִים בְּאֵין נִמְנָה אֶחָד הַנּוּר. אוּלָם מִצַּד זֶה וְגַם לַכֵּלִים אֲשֶׁר נִצְרְכוּ שֶׁהוּזְקְרוּ בְּאֵין נִמְנָה אֶחָד הַנּוּר, אֵינוֹ מַדְרִישׁ לוֹ וּבְרָרוֹן מִן הַנּוּר לוֹ וּלְכֵלִים הַמְּקוֹם הַבְּקֵשׁוּ אֶת מַדְרִישׁ לוֹ וּבְרָרוֹן מִן הַנּוּר לוֹ וּלְכֵלִים אֲשֶׁר. הַגַּם יִמְשֹׁךְ אֵלָיו דְּבָרִים אוֹ יַרְחִיק מִלְּשָׁנוֹ דְּבָרִים,—וְכָךְ יִתְאַרֵּךְ לְבָנִים יוֹלְדוֹתָם, וְכֵן יִתְאַרֵּךְ נוּמָן לְיוֹצְאִים אֲשֶׁר; וְלִמְדוּהוּ לְסַבְּחִין בֵּין הַדְּבָרִים וְלִדְרִישׁוּת מִמָּה לִיוֹא וּלְמָה לְצֵאוֹת. וְנָדְשׁוּ וְרָקְשׁוּ לְמָנוּ וְהָיוּ הַיְּצִירוּ לוֹ מָה שֶׁעָבַר, לְמַעַן יַעֲשֶׂה מִזֶּה יִצְעָה לָנוּ; וּלְשֵׁם כָּךְ יִתְאַרֵּךְ מִמְּרוּ לְחוּשִׁים חִיצוֹנִים וּפְנִימִים,—וּמִקּוֹם מִשְׁנֵן הַחוּשִׁים הָאֵלֶּה הוּא הָרֹאשׁ, אֵין נִשְׁעָנִים שֵׁם גַּם שֶׁל מַלֵּב וּמִתְמַזְּגִים גַּם. הַעוּף כָּלוּ מְקַדֵּר אִסוֹא מַדָּר הַמְּשוּלָּה כָּלוּ בְּהַקְצָאוֹת הַלֵּב, אֲשֶׁר הוּא מִשְׁנֵן הַמַּמְמִי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ,—וְאִם אֶתְכֶם הַנֶּפֶשׁ שֶׁלָּנוּ גַּם בְּמוֹ. אֵין זֹאת כִּי אִם שְׁכִרְעַת מִקְצָת בְּמִקְצָעוּת הַלֵּב.

ה.

מאמר רביעי ג

וְאִי אֶפְשָׁר לִפְלִי מַרְחִיב עָנָה אֶת מַדְגִּיר בְּמִקְצָת, כִּי יִמְצָאֵן מַעֲרוּ מְאֹד: אֵיךְ יָכֵן לְהָמוֹ אֶל מְקוֹמוֹ שֶׁל מִי שֶׁאֵין לוֹ מְקוֹם וְגַם זֹאת יָאֵמוֹן כִּי מַעֲרָנוּ הוּא הַסִּבָּה הָרִאשׁוֹנָה לְמַחֲשָׁבָה עַל זֶה וְקָדִים הַקְּרִיאָה וְנֹאמַר; הַחוּשִׁים מַשְׁמִים עָכֵל מוּשָׁם רַק אֶת מִקְרֵיר, לֹא אֶת מַחוּתוֹ; מִן הַמַּלָּה, לְמַשֶּׁל, אֵין הַם מַשְׁרִים כִּי אִם מַרְאוּתוֹ, מַבְנִיתוֹ וּמִדּוֹת וּמִשְׁקוֹ,—אוּלָם כָּל אֵלֶּה אֵינָם מַחוּת הַמַּלָּה אֲשֶׁר אִמָּה מַאֲמִין כִּי עָלִיהָ לְהַבְּדוֹ; וְעוֹד: אֶעְמִים אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ מַלְחֶקֶת בְּלִבּוּשׁ אֶחָד, וְאַחֲרֵי כֵן תִּרְאֶהוּ בְּעֵדֶר בְּלִבּוּשׁ אַחֵר. וְתַרְאוּ מַחְיַכְלוּ בְּלִבּוּשׁ שְׁלִישִׁי,—וְגַרְ שָׁמוֹת שֶׁאַתָּה אוֹמֵר עָלָיו כִּי אֶלֶף הוּא—לְפִי מִשְׁפַּט מַשֵּׂכֶל אַתָּה אוֹמֵר זֹאת. לֹא לְפִי מִשְׁפַּט מַחוּשִׁים; וְהֵיכָן כִּי רָאִיתָ אוֹתוֹ בְּהִיוֹתוֹ נַעַר, וְאַחֲרֵי כֵן בְּהִיוֹתוֹ בָּחוּר, וְאַחַר זֶה מִשְׁרָת, וּלְבַסּוֹף זָקֵן; אוֹ כִּי רָאִיתָ אוֹתוֹ בְּרִאשׁוֹנָה בְּרִיא, בָּחוּר, וְאַחַר זֶה חוֹלֶה, וּבְקָשָׁה מִזְּמַן וּמִשְׁמוֹ מַרְאוּתוֹ וּמִנְהָגוֹ. מִנְּוֹ וּמִמְּזוּתוֹ,—וּבְכָל זֹאת אַתָּה מַחְלִיט כִּי זֹאת הוּא הוּא. אֶכֶן, אֶל מַחְלִיטָתְךָ זוֹ לֹא בָאוּ כִּי אִם מִתּוֹךְ שֶׁמַּמְשָׁתָּ אוֹתוֹ קְדֵבֶר אֵלֶיךָ, מִצְּנָעָ וּמִמְּרָדָ,—אוּלָם שֶׁעֲלוּתוֹ אֵלֶּה אֵינָן כִּי אִם מִצַּד שֵׂכֶל; מִצַּד הַנֶּפֶשׁ הַמְּדֻבֶּרֶת אֲשֶׁר לוֹ. וּכְבָר תּוֹכַח כִּי מֵלֶּה זֶה גּוֹר—הוּא עָצָם שֶׁאֵינוֹ הוֹסֵם מָקוֹם, וְאִם כֵּן, אֵין אֶפְשָׁרוּת לְרַמּוֹ אֵלֶּה,—אַךְ אִתָּה רַמָּתָ אֵלֶּה וְהַחְלַטְתָּ כִּי זֹאת הוּא הַמַּלָּה; וְרַק לְאַחַר שֶׁמָּתָ, אִם כִּי רָאִיתָ בּוֹ מָה שֶׁהָיִיתָ רוֹאֶה בּוֹ קֹדֶם לְכֵן. הַחְלַטְתָּ כִּי הוּא אֵינוֹ הַמַּלָּה. כִּי אִם אוּף שֶׁכָּל הָרוֹאֶה בָּא וְקוֹרְאוֹ, אוּף הַמִּתְקַשֵּׁל מִכָּל הַהַשְּׁאֵלוֹת וְהַמִּקְרִים וְאַף מַרְאוֹן אֲחֵרִים. וְאֵינוֹ כִּי אִם עַצְמָם שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ יַחַד בְּחֶלֶל הָאֲוִיר. אֲשֶׁר רוּחַ אַחַת הִשְׁתַּמֵּם וְרוּחַ אַחֶרֶת הִבְרִיאָם. אַתָּה הֶקְדַּמְתָּ וְאַחֲרֶת הִפְּזַרְתָּם,—נִמְלָא לְסִבֵּי זֶה לֹא נִתְקַבֵּל אוּף זֶה כִּי אִם מַרְצוֹן נַפְשׁוֹ, נֶפֶשׁ הַמַּלָּה, וְהָיָה בְּעֶבְרוּ הָעֵנֶן הָאֶלוֹהִי. שֶׁאֵין כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם מְרֻחוֹת אוֹתוֹ. מָשָׁל אַחֵר הוּא מָשָׁל

ד.

רַק הַשֵּׂכֶל הַבְּרִיא, אֶמְנָם כָּל מִי שֶׁיָּשׁ לוֹ שֵׂכֶל בְּסִפְלוֹ, בְּשִׁלְאָכִים, יַשִּׂיג אֶת הַשְּׁנוּיִים וְאֵת הַמַּסְיָחוֹת בְּשִׁעְבּוּמָם אֶלָּא זֶה לְמִקְרִים מְמֻקָּבִים. אֲבָל שֶׁקְּלוּ אָמוּ, שֶׁנִּתְעַלְּמָה אֵינוֹ כִּי אִם בְּכֹחַ, בְּקִיחוּתוֹ נָתוּן בְּהוּד חֹמֶר, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַמְּיר

ה.

הַעֵנֶן הַבְּלוּתִי נִשְׁמִי. שֶׁכֵּן נִכְנָס לְבַחְיַרְ בְּרִיאִי עַיִן פְּנִימִית, תְּרוּאָה אֶת כָּל הַדְּבָרִים בְּמוֹ שֶׁהֵם בְּמַהוּתָם הַבְּלוּתִי מִשְׁתַּנִּית, וְאִלּוּ הַשֵּׂכֶל מֵבִיא מִן הַדְּבָרִים הַבּוֹדְדִים רְאִיּוֹת עַל מְהוּתָם וְעִקָּרָם. כִּי שֶׁמֵּהֶם מִבְּרִיאוּתוֹ בְּעֵין בְּלוּאוֹת הוּא הַמַּשְׁקֵה בָּאֱמֶת. — וְהוּא רוֹאֶה אֶת שְׁאָר הָאֲנָשִׁים בְּעוֹרְרִים שֶׁעָלָיו

ו.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ז

חמשה הן הנקראים ה מינים: האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה, וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל, וכן העובר כוכב או מזל רחולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין. +/חשבת חראב"ד/ והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. א"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות. /חשבת חראב"ד/ וכן האומר שאינו לבדו הראשון. א"א כאותו שאמר אלהיכם צייר גדול היה אלא שמצא לו סמנים גדולים ותהו ובהו חושך ומים ורוח ובהם עשה מה שעשה.+